

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE EKONOMİK ÇALIŞMALAR
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

(BÜSEÇAM)

BİNGÖL İLİ SOSYO-EKONOMİK RAPORU

HAZIRLAYAN

Öğr. Gör. Dr. AHMET KADİROĞLU

BİNGÖL-2023

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	II
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	IV
BİNGÖL İLİ SOSYO EKONOMİK GÖSTERGELERİ	1
GİRİŞ.....	1
1- DEMOGRAFİK GÖSTERGELER.....	2
1.1. Bingöl İl Nüfusu ve Nüfus Artış Hızı.....	2
1.2. Eğitim Göstergeleri.....	5
1.3. Sağlık Göstergeleri	6
1.4. İnşaat Göstergeleri	6
2-EKONOMİK GÖSTERGELER.....	7
2.1. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi.....	7
2.2. Gayri Safi Yurt İçi Hasıla	8
2.3. Tarım, Sanayi ve Hizmet Göstergeleri	10
2.4. Tarım ve Hayvansal Üretim Değerleri.....	12
2.5. İş Gücü ve İstihdam Göstergeleri	14
2.6. Gelir ve Yaşam Koşulları	17
2.7. Dış Ticaret.....	19
2.8. Enflasyon ve Fiyat Göstergeleri.....	20
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	22
KAYNAKÇA	24

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: 2017-2021 Yılları İçerisinde Bingöl İli Erkek ve Kadın Nüfusu.....	3
Tablo 2: Diğer Demografik Göstergeler.....	4
Tablo 3: Okuryazarlık Durumuna Göre Nüfus (6 Yaş ve Üzeri)	5
Tablo 4: Eğitim Durumuna Göre Nüfus (15 Yaş ve Üzeri)	5
Tablo 5: 2019 yılı Sağlık Göstergeleri	6
Tablo 6: İnşaat Göstergeleri	7
Tablo 7: Altıncı Kademe Gelişmiş İller	8
Tablo 8: TRB1 Bölgesinde Kişi Başına GSYH (TL).....	9
Tablo 9: Bingöl İli İktisadi Faaliyet Kollarına Göre GSYH (Bin TL).....	9
Tablo 10: TRB1 Bölgesi Tarım Göstergeleri	10
Tablo 11: TRB1 Bölgesi Sanayi Göstergeleri	11
Tablo 12: TRB1 Bölgesi Hizmet Göstergeleri	11
Tablo 13: İş Gücüne Katılma Oranı (15 Yaş ve Üzeri-%)	15
Tablo 14: İstihdam Oranı (15 Yaş ve Üzeri-%)	15
Tablo 15: İşsizlik Oranı (15 Yaş ve Üzeri-%).....	16
Tablo 16: İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam Edilme Oranı (%).....	16
Tablo 17: İşteki Duruma Göre İstihdam (15 yaş ve üzeri-1000 Kişi).....	16
Tablo 18: İş Kayıtlarına Göre Toplam Girişim Sayıları.....	17
Tablo 19: Yoksulluk Sınırı (TL).....	17

Tablo 20: Yoksulluk Oranı (%).....	18
Tablo 21: Gini Katsayısı.....	18
Tablo 22: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre P80/P20 Oranı.....	19
Tablo 23: Ekonomik Faaliyetlere Göre İhracat (1000 ABD Doları).....	19
Tablo 24: Ekonomik Faaliyetlere Göre İthalat (1000 ABD Doları).....	20
Tablo 25: Yılsonu İtibariyle Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Tüketici Fiyatları Endeksi Değişim Oranı (%)	20
Tablo 26: Yılsonu İtibariyle 12 Aylık Ortalamalara Göre Tüketici Fiyatları Endeksi Değişim Oranı (%)	21

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: 2018-2022 Yılı Bingöl İli Nüfusu	3
Şekil 2: Nüfus Artış Hızı (%)	4
Şekil 3: Toplam İşlenen Tarım Alanı (Hektar).....	12
Şekil 4: Bitkisel Üretim Değeri (Bin TL).....	13
Şekil 5: Hayvansal Ürünler Değeri (Bin TL)	13
Şekil 6: Canlı Hayvanlar Değeri (Bin TL)	14

BİNGÖL İLİ SOSYO EKONOMİK GÖSTERGELERİ

GİRİŞ

Sosyo-ekonomik gelişme, sosyal ve ekonomik anlamda ilerleme düzeyini ifade etmektedir. Bu anlamda sosyo-ekonomik gelişmişlik kavramı bölgesel kalkınma ile aynı anlama gelmektedir. Bölgesel kalkınma, toplumun ekonomik büyüme yanında toplumsal refahında artış göstermesidir. Ekonomik kalkınmada, kişi başına düşen milli hasılda artış, üretim artışı, ekonomik gelirlerde artış ve üretim verimliliğindeki artışın yanı sıra sosyo-kültürel yapıda ve toplumsal refahta meydana gelen artışı da kapsamaktadır (Özdemir ve Altıparmak, 2005: 97).

Bingöl ili, İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 2'ye göre TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl ve Tunceli) bölgesi içerisinde yer almaktadır. Bingöl ili Sosyo-Ekonomik Göstergeleri çalışması; Bingöl Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından, bölgesel düzeyde TÜİK verileri temel alınarak bölgesel kalkınmaya yönelik yapılacak yatırımların ve planlama politikalarının oluşturulmasına katkı sağlamak için yıllar düzeyinde veriler derlenerek demografik ve ekonomik ana başlıkları altında Bingöl ilinin sosyo-ekonomik profili belirlenmeye çalışılmıştır.

1- DEMOGRAFİK GÖSTERGELER

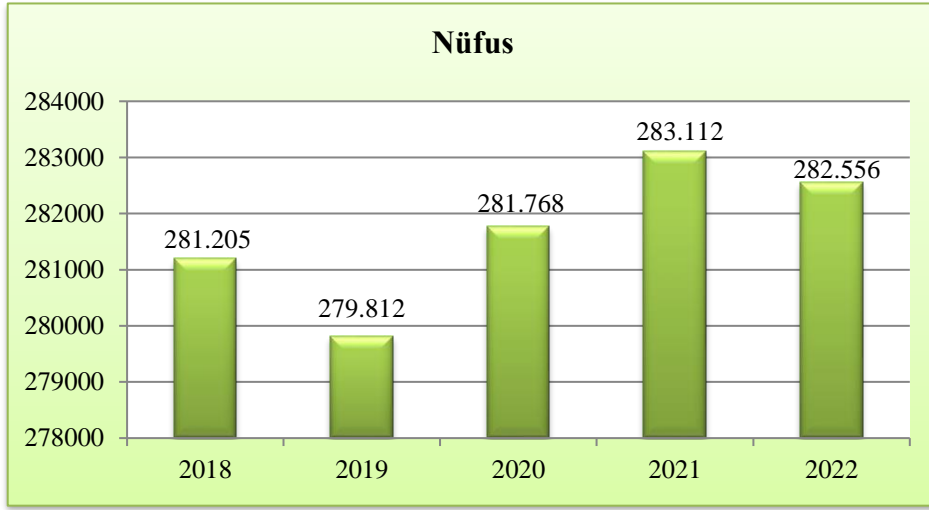
Bu bölümde, Bingöl iline ait nüfus ve nüfus artış hızı, göç bilgileri, eğitim, sağlık ve inşaat göstergelerine ilişkin veriler ele alınarak açıklanmıştır.

1.1. Bingöl İl Nüfusu ve Nüfus Artış Hızı

Bingöl ilinin nüfus yapısına ilişkin genel bilgiler TÜİK verileri kapsamında aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

- 2022 yılı itibarıyla Bingöl ili nüfusu 282.556'dır ve 81 il arasında 62. sırada yer almaktadır.
- 2022 yılı Bingöl ili toplam nüfusunun TRB1 bölgesinin toplam nüfusuna oranı %15,9 olup bölge illerinin nüfusları sırasıyla; Malatya 812.580, Elazığ 591.497, Bingöl 282.556 ve Tunceli 84.366 şeklindedir.
- 2018-2022 yılları arasındaki nüfus artış hızı incelendiğinde Bingöl ile TRB1 bölgesinin nüfus artış hızının 2021 yılına kadar benzer eğilim sergilediği gözlenmiştir. 2022 yılında Bingöl iline ait nüfus artış hızı düşerken, TRB-1 bölgesinde artmıştır.
- 2022 yılı itibarıyla Bingöl'ün en çok göç aldığı ilk 5 il sırasıyla; İstanbul, Diyarbakır, Elazığ, Malatya ve Ankara olurken, en çok göç verdiği iller ise İstanbul, Elazığ, Diyarbakır, Ankara ve Malatya'dır. Bu anlamda Bingöl'ün göç aldığı iller ile göç verdiği iller arasında bir farklılık olmadığı göze çarpmaktadır.

Şekil 1: 2018-2022 Yılı Bingöl İli Nüfusu

Kaynak: TÜİK, 2023

Şekil 1’de 2018-2022 yılı Bingöl ili nüfus bilgileri sunulmuştur. 2022 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre Bingöl’ün nüfusu 282.556 kişi olup Türkiye genelinde 81 il içerisinde 62. Sırada yer almaktadır. Bingöl’de nüfusun %67.7’si il ve ilçe merkezinde, %32.3’ü belde ve köylerde yaşamaktadır.

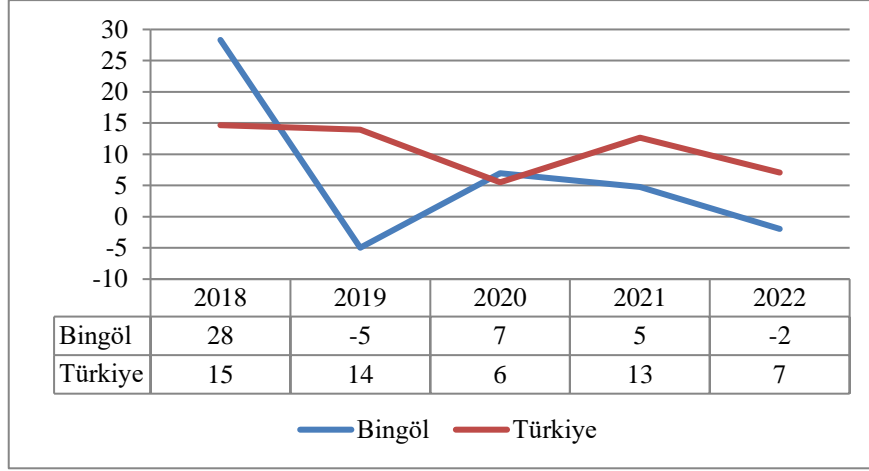
Tablo 1: 2018-2022 Yılları İçerisinde Bingöl İli Erkek ve Kadın Nüfusu

Yıllar	Erkek Nüfusu		Kadın Nüfusu	
	2018	2022	2018	2022
Bingöl	143.524	142.511	137.681	140.045
Türkiye	41.139.980	42.704.112	40.863.902	42.575.441

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 1’de 2018-2022 yılları içerisinde Bingöl ili erkek ve kadın nüfus bilgileri sunulmuştur. Bingöl’de erkek nüfusu 2022 yılında 2018 yılına göre %0,7 oranında azalırken, kadın nüfusu ise %1,7 oranında artmıştır.

Şekil 2: Nüfus Artış Hızı (%)

Kaynak: TÜİK, 2023

Şekil 2’de 2018-2022 dönemine ait Bingöl ve Türkiye’nin nüfus artış hızı sunulmuştur. Bingöl’ün nüfus artış hızı 2018-2022 döneminde dalgalanma göstermekte olup 2018 ve 2020 yılları haricinde Türkiye nüfus artış hızının altında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Diğer Demografik Göstergeler

	Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü	Nüfus Yoğunluğu (km² düşen kişi sayısı)	Yıllık Net Göç Hızı (Binde)	Doğumlar (Toplam)
Bingöl	3.4	34	-10.65	4.209
Türkiye	3.2	111	0	1.035.795

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 2’de 2022 yılı Türkiye ve Bingöl iline ait diğer demografik bilgiler sunulmuştur. Bingöl’ün 2022 yılı ortalama hane halkı büyüklüğü 3,4; Bingöl’de km² başına düşen kişi sayısı 34; yıllık net göç hızı binde -10.65 ve 2022 yılında toplam 4.209 doğum gerçekleşmiştir. Bingöl iline ait ortalama hane halkı büyüklüğü Türkiye ortalamasının üzerinde seyrederken, nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasından daha azdır. Diğer taraftan, yıllık net göç hızı Türkiye ortalamasına göre daha düşük seviyede seyretmektedir.

1.2. Eğitim Göstergeleri

Eğitim göstergeleri başlığı altında, Bingöl iline ait okuryazarlık oranı, yüksekokul veya fakülte mezunu sayılarına ilişkin bilgiler tablolar halinde sunulmuş ve ilgili başlıklara ait açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 3: Okuryazarlık Durumuna Göre Nüfus (6 Yaş ve Üzeri)

	Okuma Yazma Bilen Oranı	Okuma Yazma Bilen Erkek Oranı	Okuma Yazma Bilen Kadın Oranı
Bingöl	95.11	98.41	91.76
Türkiye	97.59	99.26	95.92

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 3'te 2022 yılı Türkiye ve Bingöl ili okuryazarlık durumuna göre nüfus bilgileri sunulmuştur. 2022 yılı okuryazarlık durumuna göre Bingöl'de okuma yazma bilenlerin oranı %95.11 olarak gerçekleşirken, okuma yazma bilen erkek oranı %98.41; kadın oranı ise %91.76 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 4: Eğitim Durumuna Göre Nüfus (15 Yaş ve Üzeri)

	Yüksekokul veya Fakülte Mezunu Toplam (1000 Kişi)	Yüksekokul veya Fakülte Mezun Oranı (%)
Bingöl	31.686	15.19
Türkiye	12.166.766	18.93

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 4'te 2022 yılı Türkiye ve Bingöl ili eğitim durumuna göre nüfus bilgileri sunulmuştur. 2022 yılı eğitim durumuna göre Bingöl'de 31.686 (%15.19) kişi yüksekokul veya fakülte mezunudur.

1.3. Sağlık Göstergeleri

Sağlık göstergeleri başlığı altında, Bingöl iline ait özel yatak sayısı, yüz bin kişi başına toplam hastane yatak sayısı, bin kişi başına düşen toplam hekim sayısı ve bebek ölüm hızına ilişkin bilgiler tablolar halinde sunulmuş ve ilgili başlıklara ait açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 5: Sağlık Göstergeleri

	Özel Yatak Sayısı	Yüz bin Kişi Başına Toplam Hastane Yatak Sayısı	Bin Kişi Başına Düşen Toplam Hekim Sayısı	Bebek Ölüm Hızı (Binde)
Bingöl	31	268	1	11.6
Türkiye	53.805	301	2	9.2

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 5’te 2022 yılı Türkiye ve Bingöl ili sağlık göstergelerine ait bilgiler sunulmuştur. 2022 yılı sağlık göstergelerine göre Bingöl’de özel hastanelere ait toplam 31 adet yatak mevcut iken, yüz bin kişi başına düşen toplam hastane yatak sayısı 268’dir. Türkiye’de bin kişi başına düşen toplam hekim sayısı 2 iken, Bingöl’de bin kişi başına toplam 1 hekim düşmektedir. Türkiye’de 2022 yılına ait verilere göre bebek ölüm hızı oranı binde 9.2 iken; Bingöl’de bu oran binde 11.6 olarak gerçekleşmiştir. Sonuç olarak Bingöl, bebek ölüm hızı açısından Türkiye ortalamasının üstünde yer almaktadır. Bu verilerden hareketle, Bingöl’de bebek ölüm hızının Türkiye ortalamasına göre yüksek olmasının bin kişi başına düşen hekim sayısının azlığı ile bağlantılı olabileceği öngörülebilir.

1.4. İnşaat Göstergeleri

İnşaat göstergeleri başlığı altında, Bingöl iline ait konut satış sayıları, bina sayısı ve daire sayısına ilişkin bilgiler tablolar halinde sunulmuş ve ilgili başlıklara ait açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 6: İnşaat Göstergeleri

	Konut Satış Sayıları (Toplam)	Bina Sayısı	Daire Sayısı
Bingöl	3,350	88	904
Türkiye	1.485.622	127.623	690.847

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 6’da 2022 yılı Türkiye ve Bingöl ili inşaat göstergelerine ait bilgiler sunulmuştur. 2022 yılı inşaat göstergelerine göre Bingöl’de 3.350 konut satışı gerçekleşmişken, 2022 yılında toplamda 88 bina yapımı gerçekleşmiş ve ikamet amaçlı binalar içerisinde toplam daire sayısı 904’tür.

2-EKONOMİK GÖSTERGELER

Bu bölümde, Bingöl ili ve TRB1 bölgesine ait sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi, Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla düzeyi, tarım sanayi ve hizmet göstergeleri, tarım ve hayvansal üretim göstergeleri, iş gücü ve istihdam göstergeleri, gelir ve yaşam göstergeleri, dış ticaret, enflasyon ve fiyat göstergelerine ilişkin konular ele alınarak açıklanmıştır. Arıcılık sektörüne ilişkin göstergeler ayrı bir rapor halinde “Bingöl İli Arıcılık Sektör Raporu’nda” detaylandırılarak sunulduğu için bu raporda arıcılık sektörüne ait bilgilere yer verilmemiştir.

2.1. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi

Sosyo-Ekonomik Gelişme Sıralaması (SEGE) Araştırması bölgesel kalkınma politikalarını izleme ve değerlendirme araçlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmalar ilçelerin, illerin ve bölgelerin gelişmişlik düzeylerini ve eğilimlerini belirlemeye ve karşılaştırmaya olanak sağlayan önemli çalışmalardır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2017: 1). Sosyoekonomi bir bilim dalı olarak ekonomik gelişmelerin toplum yapısı üzerindeki etkilerini inceler ve sosyal yapının ekonomi üzerindeki etkilerini ortaya koymaya çalışır. Yine Sosyoekonomi, ekonomik faaliyetlerin sosyal süreçleri nasıl etkilediğini ve şekillendirdiğini inceler. Bu noktadan hareketle sosyoekonomik kalkınma

(SEK), toplumların yerel, bölgesel veya genel olarak küresel ekonomileri nedeniyle bir ekonomi içindeki durumlarının ortaya çıkarılması ve analiz edilmesidir (İnan, 2020: 77).

SEGE verilerine Bingöl ilinin dahil olduğu altıncı kademe gelişmiş iller Tablo 7’de sıralanmıştır. 2017 yılında Kalkınma Bakanlığı tarafından yapılan SEGE 2017’ye göre Bingöl 6. Kademe gelişmiş iller arasında yer almaktadır.

Tablo 7: Altıncı Kademe Gelişmiş İller

İller	SEGE 2017 Sırası	SEGE 2017 Endeks Değeri
Adıyaman	66	-0,926
Ardahan	67	-0,983
Diyarbakır	68	-1,704
Kars	69	-1,125
Iğdır	70	-1,179
Bingöl	71	-1,208
Batman	72	-1,324
Şanlıurfa	73	-1,350
Mardin	74	-1,396
Siirt	75	-1,405
Bitlis	76	-1,428
Van	77	-1,452
Hakkari	78	-1,518
Muş	79	-1,704
Ağrı	80	-1,752
Şırnak	81	-1,788

Kaynak: SEGE, 2017

2.2. Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH), belirli bir ülkede belirli bir dönemde üretilen nihai malların toplam değeri olarak ifade edilebilir. Ülkelerin bir yıl ya da üç aylık periyotlarla ekonomik performansını ölçmek için kullanılan en kapsamlı göstergelerdendir. GSYH hızının yükselmesi sosyal ve ekonomik hayatı tümüyle etkilemektedir. Büyüme

oranının yükselmesi, iş olanaklarının artması ve ticari faaliyetlerin yoğunlaşması anlamına gelmektedir (Özsoy ve Tosunoğlu, 2017: 286, 287).

GSYH göstergeleri başlığı altında, TRB1 bölgesinde Kişi Başına GSYH ve Bingöl ili iktisadi faaliyet kollarına göre GSYH'ye ilişkin bilgiler tablolar halinde sunulmuş ve ilgili başlıklara ait açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 8: TRB1 Bölgesinde Kişi Başına GSYH (TL)

	Bingöl	Elazığ	Malatya	Tunceli	Türkiye
2017	20.190	25.490	22.483	33.766	39.019
2018	23.234	28.537	26.266	38.482	46.172
2019	27.283	32.165	30.366	47.671	52.213
2020	32.939	41.844	36.235	59.741	60.541
2021	42.850	56.332	48.093	73.008	86.144

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 8'de TRB1 bölgesine ait 2017-2021 dönemi TL cinsinden kişi başına GSYH verileri sunulmuştur. 2017-2021 yılları arası kişi başına gayri safi yurt içi hasıla değerleri incelendiğinde Bingöl'ün değerleri Türkiye ortalamasının altında kalmakla beraber her yıl artış göstermiştir. Ancak 2021 yılı kişi başına GSYH değeri bakımından TRB1 illeri arasında Bingöl, son sırada yer almaktadır.

Tablo 9: Bingöl İli İktisadi Faaliyet Kollarına Göre GSYH (Bin TL)

	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Vergi - Sübvansiyon	GSYH
2017	720.897	1.282.264	2.858.724	11.3	5.480.846
2018	765.733	1.403.935	3.605.604	10.4	6.442.292
2019	1.014.961	1.444.459	4.430.719	10	7.653.119
2020	1.240.662	1.914.277	5.067.070	11.1	9.249.011
2021	1.513.169	2.941.058	6.366.629	10.6	12.102.421

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 9’da Bingöl iline ait 2017-2021 dönemi iktisadi faaliyet kollarına göre GSYH verileri sunulmuştur. Bingöl’ün tarım sektörü gayri safi yurt içi hasılası 2017 yılından 2021 yılına kadar 5 yıllık süreçte yaklaşık %109 oranında artış göstermiş iken sanayi sektöründe %129 ve hizmetler sektöründe ise yaklaşık %122 oranında artış gerçekleşmiştir.

2.3. Tarım, Sanayi ve Hizmet Göstergeleri

Bu başlık altında, TRB1 bölgesi tarım, sanayi ve hizmet göstergelerine ilişkin bilgiler tablolar halinde sunulmuş ve ilgili başlıklara ait açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 10: TRB1 Bölgesi Tarım Göstergeleri

	Bingöl	Elazığ	Malatya	Tunceli	TRB1
2017	720.897	1.493.854	1.861.979	382.032	4.458.762
2018	765.733	1.830.231	1.892.379	352.897	4.841.239
2019	1.014.961	2.291.028	2.446.009	494.611	6.246.609
2020	1.240.662	2.834.349	3.123.116	612.617	7.810.744
2021	1.513.169	3.410.649	3.683.770	671.927	9.279.515

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 10’da TRB1 bölgesine ait 2017-2021 dönemi tarım göstergeleri sunulmuştur. Bingöl’ünde içinde bulunduğu TRB1 illerinin tarım faaliyetlerine göre cari fiyatlarla gayri safi yurt içi hasılları karşılaştırıldığında, 2021 yılında tarım sektöründe en fazla hasılanın Malatya ilinde olduğu sonrasında Elazığ, Bingöl ve Tunceli illerinin takip ettiği görülmektedir. Tarım sektöründe, 2020 yılına kıyasla 2021 yılında hasıla artışında yüzdesel olarak %21.9 ile en fazla artışın Bingöl ilinde olduğu görülmektedir.

Tablo 11: TRB1 Bölgesi Sanayi Göstergeleri

	Bingöl	Elazığ	Malatya	Tunceli	TRB1
2017	1.282.264	3.835.791	3.968.458	325.645	9.412.158
2018	1.403.935	3.841.292	4.876.177	321.293	10.442.697
2019	1.444.459	3.849.606	5.378.223	397.079	11.069.366
2020	1.914.277	6.011.029	7.094.075	434.704	15.454.086
2021	2.941.058	9.394.236	11.689.496	491.636	24.516.426

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 11’de TRB1 bölgesine ait 2017-2021 dönemi sanayi göstergeleri sunulmuştur. Bingöl’ünde içinde bulunduğu TRB1 illerinin sanayi faaliyetlerine göre cari fiyatlarla gayri safi yurt içi hasılları karşılaştırıldığında, 2021 yılında sanayi sektöründe en fazla hasılanın Malatya ilinde olduğu sonrasında ise Elazığ, Bingöl ve Tunceli illerinin takip ettiği görülmektedir. Sanayi sektöründe, 2020 yılına kıyasla 2021 yılında hasıla artışında yüzdesel olarak, %64.7 ile en fazla artış Malatya ilinde, onu takip eden il %56.2 ile Elazığ olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 12: TRB1 Bölgesi Hizmet Göstergeleri

	Bingöl	Elazığ	Malatya	Tunceli	TRB1
2017	2.858.724	7.812.897	9.805.204	1.758.828	22.235.651
2018	3.605.604	9.413.350	11.877.076	2.270.093	27.166.123
2019	4.430.719	11.042.250	14.008.268	2.817.744	32.298.981
2020	5.067.070	13.083.833	15.654.095	3.416.429	37.221.428
2021	6.366.629	16.811.869	19.345.979	4.289.944	46.814.423

Kaynak: TÜİK, 2023

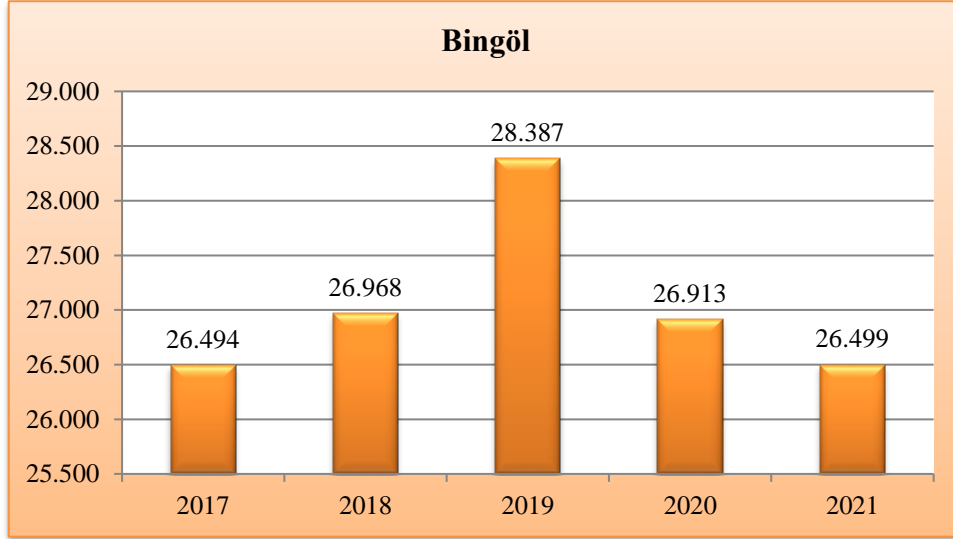
Tablo 12’de TRB1 bölgesine ait 2017-2021 dönemi hizmet göstergeleri sunulmuştur. Bingöl’ünde içinde bulunduğu TRB1 illerinin hizmet faaliyetlerine göre cari fiyatlarla gayrisafi yurt içi hasılları karşılaştırıldığında, 2021 yılında hizmetler sektöründe

en fazla hasılanın Malatya ilinde gerçekleştiği sonrasında ise Elazığ, Bingöl ve Tunceli illerinin takip ettiği görülmektedir. Hizmetler sektöründe, 2020 yılına kıyasla 2021 yılında hasıla artışında yüzdesel olarak %23.5 ile en fazla artış Malatya ilinde, onu takip eden il %28.4 ile Elazığ olarak gerçekleşmiştir.

2.4. Tarım ve Hayvansal Üretim Değerleri

Tarım ve hayvansal üretim göstergeleri başlığı altında, toplam işlenen tarım alanı, bitkisel üretim değeri, hayvansal ürünler değeri ve canlı hayvanlar değerine ilişkin bilgiler tablolar halinde sunulmuş ve ilgili başlıklara ait açıklamalara yer verilmiştir.

Şekil 3: Toplam İşlenen Tarım Alanı (Hektar)

Kaynak: TÜİK, 2023

Şekil 3'te Bingöl iline ait 2017-2021 dönemi toplam işlenen tarım alanı sunulmuştur. Bu verilere göre, 2017-2021 döneminde Bingöl ilinin işlenen tarım alanı dalgalı bir artış göstermiş ve 2021 yılında Bingöl ilinin işlenen tarım alanı 26.499 hektar olarak gerçekleşmiştir.

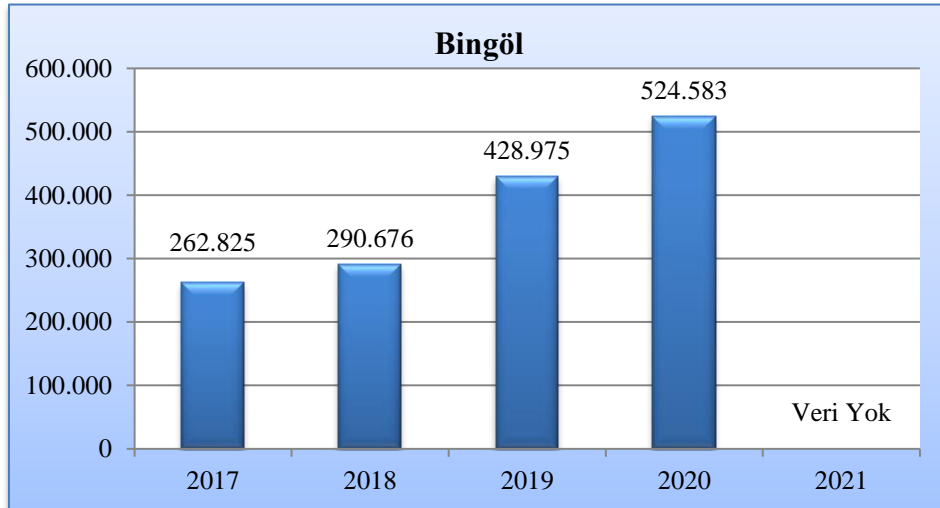
Şekil 4: Bitkisel Üretim Değeri (Bin TL)

Kaynak: TÜİK, 2023

Şekil 4'te Bingöl iline ait 2017-2021 dönemi bitkisel üretim değeri sunulmuştur. Bingöl ilinin bitkisel üretim değeri 2017 yılından itibaren sürekli artış içerisinde olmuş, 2021 yılında 2020 yılına kıyasla %54.6 oranında artış sağlanmıştır.

Şekil 5: Hayvansal Ürünler Değeri (Bin TL)

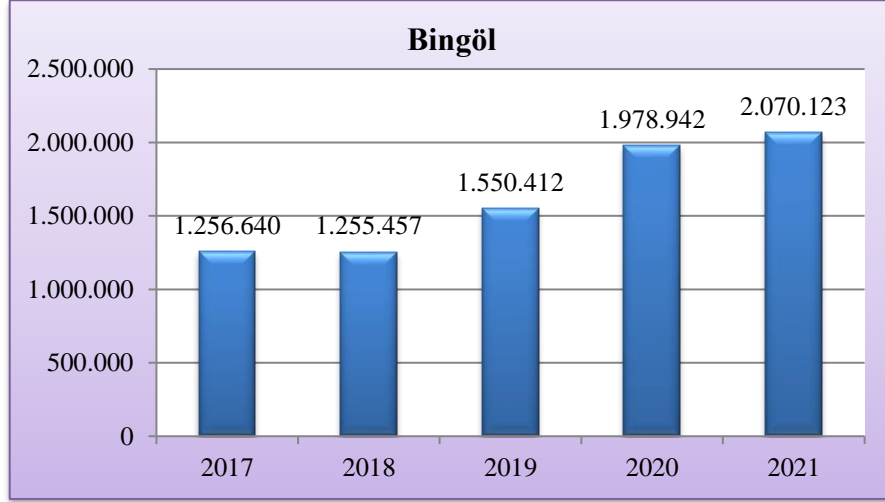

Kaynak: TÜİK, 2023

Şekil 5'te Bingöl iline ait 2017-2021 dönemi hayvansal ürünler değeri sunulmuştur. Bingöl'deki hayvansal ürünler değeri 2017 yılından 2020 yılına kadar düzenli bir artış

göstermiş ve 2020 yılında ise bir önceki yıla oranla yaklaşık %22,3'lük artış göstererek 524 bin TL seviyelerine ulaşmıştır.

Şekil 6: Canlı Hayvanlar Değeri (Bin TL)

Kaynak: TÜİK, 2023

Şekil 6'da Bingöl iline ait 2017-2021 dönemi canlı hayvanlar değeri sunulmuştur. Bingöl ilinde son yıllarda yatırım yapılan alanların başında gelen hayvancılık yatırımları ile canlı hayvan değerinde yukarı yönlü ve sürekli bir artış trendine ulaşılmış olduğu görülmektedir. Son iki yıla ait veriler dikkate alındığında, Bingöl ili canlı hayvan değeri 2021 yılında 2020 yılına kıyasla %4.6 oranında artış gerçekleşmiştir.

2.5. İş Gücü ve İstihdam Göstergeleri

Bir ülke ekonomisinin insan kaynağını somut olarak yansıtan şey, o ülkedeki işgücünün miktarı ve kalitesidir. Nüfustaki gelişmelere bağlı olarak toplam işgücü arzı ve ekonomik koşulların bir sonucu olan işgücü talebi, işgücü piyasasının dinamiklerini oluşturmaktadır (Şentürk, 2015: 114).

İş piyasasında belirlenen istihdam ilişkileri hayatımızın en temel ilişkilerinden biridir. İşgücü piyasasının iki önemli göstergesi olan istihdam ve işsizlik istatistikleri, ekonominin makro düzeyde iyi işleyip işlemediği konusunda bilgi vermektedir. İşgücü piyasasında belirlenen istihdam ve işsizlik gibi olgular, insanların yaşamları ve refah

düzeyleri ile doğrudan ilişkilidir. İstihdam, bireylerin hayatında olduğu kadar sosyal hayatta da önemlidir (Acar, 2013: 123).

İş gücü ve istihdam göstergeleri başlığı altında, iş gücüne katılma oranı, istihdam oranı, işsizlik oranı, iktisadi faaliyet kollarına göre istihdam edilme oranı, işteki durumuna göre istihdam oranı ve iş kayıtlarına göre toplam girişim sayılarına ilişkin bilgiler tablolar halinde sunulmuş ve ilgili başlıklara ait açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 13: İş Gücüne Katılma Oranı (15 Yaş ve Üzeri-%)

	2018	2019	2020	2021	2022
TRB1	52.3	51.5	46.6	48.3	48
Türkiye	53.2	53	49.3	51.4	53.1

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 13'te Türkiye ve TRB1 bölgesine ait iş gücüne katılma oranları sunulmuştur. Bingöl'ün de içinde bulunduğu TRB1 bölgesinin işgücüne katılma oranı düzenli bir artış eğiliminde olmayıp, tüm yıllar itibariyle Türkiye ortalamasının altındadır.

Tablo 14: İstihdam Oranı (15 Yaş ve Üzeri-%)

	2018	2019	2020	2021	2022
TRB1	48.1	46.4	41.7	43.4	44.1
Türkiye	47.4	45.7	42.8	45.2	47.5

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 14'te Türkiye ve TRB1 bölgesine ait istihdam oranları sunulmuştur. Bingöl'ün de içinde bulunduğu TRB1 bölgesinin 15 yaş ve üzeri istihdam oranı 2018-2019 yılında Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmiş olmakla beraber 2020-2022 yıllarını kapsayan dönemde Türkiye ortalamasının altında kalmıştır.

Tablo 15: İşsizlik Oranı (15 Yaş ve Üzeri-%)

	2018	2019	2020	2021	2022
TRB1	7	9.9	10.6	10.2	8.1
Türkiye	11	13.7	13.2	12	10.4

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 15’te Türkiye ve TRB1 bölgesine ait işsizlik oranları sunulmuştur. Bingöl’ün de içinde bulunduğu TRB1 bölgesinin 15 yaş ve üzeri işsizlik oranı son beş yıl içinde Türkiye ortalamasının altında kalmıştır.

Tablo 16: İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam Edilme Oranı (%)

	Tarım	Sanayi	Hizmetler
TRB1	28.1	19.7	52.2
Türkiye	15.8	27.7	56.5

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 16’da 2022 yılı Türkiye ve TRB1 bölgesinin iktisadi faaliyet kollarına göre istihdam edilme oranları sunulmuştur. 2022 yılında Bingöl’ün de içinde bulunduğu TRB1 bölgesinde, tarım sektöründe istihdam edilme oranı %28.1, sanayi sektöründe istihdam edilme oranı %19.7 ve hizmetler sektöründe istihdam edilme oranı ise %52.2 olarak gerçekleşmiştir. Tablo 16’da yer alan 2022 yılı verileri incelendiğinde TRB1 bölgesinde tarım sektöründe istihdam edilme oranı Türkiye ortalamasının üstünde seyrederken, sanayi ve hizmetler sektöründe istihdam edilme oranı Türkiye ortalamasının altında kalmıştır.

Tablo 17: İşteki Duruma Göre İstihdam (15 yaş ve üzeri-1000 Kişi)

	Ücretli, Maaşlı ve Yevmiyeli	İşveren ve Kendi Hesabına
TRB1	354	151
Türkiye	21.687	6.401

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 17’de 2022 yılı Türkiye ve TRB1 bölgesine ait işteki duruma göre istihdam sayısı sunulmuştur. 2022 yılında Bingöl’ün de içinde bulunduğu TRB1 bölgesinde, ücretli, maaşlı ve yevmiyeli olarak çalışanların sayısı 354 bin iken, işveren ve kendi hesabına çalışanların sayısı 151 bin olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 18: İş Kayıtlarına Göre Toplam Girişim Sayıları

	2018	2019	2020	2021	2022
Bingöl	8.049	8.385	8.463	8.377	8.915
Türkiye	3.696.004	3.845.951	3.954.698	4.095.218	4.384.672

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 18’de Türkiye ve Bingöl iline ait iş kayıtlarına göre toplam girişim sayıları sunulmuştur. Bingöl ilinde yıllar itibarıyla toplam girişim sayısında düzenli olarak bir artış meydana gelmiştir. Ancak toplam girişim sayısı son beş yılda Türkiye ortalamasının altında kalmıştır.

2.6. Gelir ve Yaşam Koşulları

Gelir ve yaşam koşulları başlığı altında, yoksulluk sınırı, yoksulluk oranı, Gini katsayısı ve eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert gelirine göre P80/P20 oranına ilişkin bilgiler tablolar halinde sunulmuş ve ilgili başlıklara ait açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 19: Yoksulluk Sınırı (TL)

	2018	2019	2020	2021	2022
TRB1	9.102	10.533	11.712	13.202	16.131
Türkiye	10.670	12.952	14.873	16.841	21.296

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 19’da Türkiye ve TRB1 bölgesine ait TL cinsinden yoksulluk sınırı sunulmuştur. Bingöl’ün de içinde bulunduğu TRB1 bölgesinin TL cinsinden yoksulluk

sınırı 2018-2022 döneminde sürekli olarak artış göstermiştir. Diğer taraftan TRB1 bölgesi yoksulluk sınırı son beş yılda Türkiye ortalamasından daha düşük düzeyde gerçekleşmiştir.

Tablo 20: Yoksulluk Oranı (%)

	2018	2019	2020	2021	2022
TRB1	13.4	15.5	15.5	10.4	12.4
Türkiye	21.2	21.3	21.9	21.3	21.6

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 20’de Türkiye ve TRB1 bölgesine ait yoksulluk oranları yüzde olarak sunulmuştur. Bingöl’ün de içinde bulunduğu TRB1 bölgesinin yoksulluk oranı 2018-2022 döneminde azalış göstermiştir. 2022 yılında 2021 yılına kıyasla yoksulluk oranı %19.2 düzeyinde artmıştır. Diğer taraftan TRB1 bölgesinin yoksulluk oranı son beş yılda Türkiye ortalamasından daha düşük düzeydedir.

Tablo 21: Gini Katsayısı

	2018	2019	2020	2021	2022
TRB1	0.305	0.301	0.31	0.294	0.314
Türkiye	0.408	0.395	0.41	0.401	0.415

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 21’de Türkiye ve TRB1 bölgesine ait Gini katsayısı sunulmuştur. Gini katsayısı, genel eşitsizlik katsayısıdır ve Lorenz eğrisi ile basit bir ifade ilişkisi vardır. 0 ile 1 arasında değer alan Gini katsayısı ne kadar yüksek bir değer alırsa gelir dağılımı eşitsizliği o kadar artar. Değerin küçülmesi ise gelir eşitsizliğinin azaldığını ve gelir dağılımının düzeldiğini göstermektedir (Zaman vd., 2019: 236). Ekonomik eşitsizliği incelemek, gelir dağılımını ölçmek veya daha az yaygınlıkla, bir nüfus içinde refahın dağılımı için kullanılan Gini katsayısı Bingöl’ün de içinde bulunduğu TRB1 bölgesinde 2018-2022 döneminde dalgalanma göstermiştir. Tablo 21’e göre, TRB1 bölgesine ait Gini katsayısı son beş yılda Türkiye ortalamasından daha düşük orandadır. 2022 yılında 2021

yılına kıyasla Gini katsayısı %6.8 oranında artmıştır. Bu verilere göre TRB1 bölgesi gelir dağılımında Türkiye ortalamasına göre daha iyi konumdadır.

Tablo 22: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre P80/P20 Oranı

	2018	2019	2020	2021	2022
TRB1	4.463	4.316	4.720	4.142	4.453
Türkiye	7.751	7.412	8.009	7.645	7.936

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 22’de Türkiye ve TRB1 bölgesine ait eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert gelirine göre P80/P20 oranları sunulmuştur. P80/P20 oranı, gelir eşitsizliğini ölçmede kullanılan ve en yüksek gelire sahip yüzde 20’lik grubun gelirinin en düşük gelire sahip yüzde 80’lik grubun gelirine oranı şeklinde hesaplanmakta ve oran küçüldükçe gelir eşitsizliği azalmaktadır. Bingöl’ün de içinde bulunduğu TRB1 bölgesinde 2018-2022 döneminde P80/P20 oranı dalgalanma göstermiştir. Diğer taraftan P80/P20 oranı son beş yılda Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. 2022 yılında 2021 yılına kıyasla P80/P20 oranı yaklaşık %7.5 oranında artmıştır. Ancak Tablo 22’deki verilere göre TRB1 bölgesi gelir eşitsizliğinde Türkiye ortalamasına göre daha iyi konumdadır.

2.7. Dış Ticaret

Dış ticaret başlığı altında, ekonomik faaliyetlere göre ihracat ve ekonomik faaliyetlere göre ihracata ilişkin bilgiler tablolar halinde sunulmuş ve ilgili başlıklara ait açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 23: Ekonomik Faaliyetlere Göre İhracat (1000 ABD \$)

	2018	2019	2020	2021	2022
Bingöl	971	1.134	2.836	4.831	12.878
Türkiye	177.168.756	180.832.722	169.637.755	225.214.458	254.169.748

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 23'te Türkiye ve Bingöl iline ait ekonomik faaliyetlere göre ihracat değeri (ABD \$) sunulmuştur. Bingöl ilinde yıllar itibarıyla 2018 yılından itibaren ihracat faaliyetlerinde düzenli olarak bir artış meydana gelmiştir. Bingöl ili ihracatında 2022 yılında 2021 yılına kıyasla %166.5 artış meydana gelmiştir.

Tablo 24: Ekonomik Faaliyetlere Göre İthalat (1000 ABD \$)

	2018	2019	2020	2021	2022
Bingöl	988	485	952	876	2.419
Türkiye	231.152.483	210.345.203	219.516.807	271.425.553	363.710.575

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 24'te Türkiye ve Bingöl iline ait ekonomik faaliyetlere göre ithalat değeri (dolar cinsinden) sunulmuştur. Bingöl ilinde yıllar itibarıyla 2018 yılından 2021 yılına kadar ithalat faaliyetlerinde önemli derecede azalış gerçekleşmiştir. Ancak Bingöl ili ithalatında 2022 yılında 2021 yılına kıyasla %176.1 oranında artış meydana gelmiştir.

2.8. Enflasyon ve Fiyat Göstergeleri

Enflasyon ve fiyat göstergeleri başlığı altında, yılsonu itibarıyla bir önceki yılın aynı ayına göre tüketici fiyatları endeksi değişim oranı ve yılsonu itibarıyla 12 aylık ortalamalara göre tüketici fiyatları endeksi değişim oranına ilişkin bilgiler tablolar halinde sunulmuş ve ilgili başlıklara ait açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 25: Yılsonu İtibarıyla Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Tüketici Fiyatları Endeksi Değişim Oranı (%)

	2017	2018	2019	2020	2021
TRB1	12,27	21,05	11,56	13,43	41,49
Türkiye	11,92	20,3	11,84	14,6	36,08

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 25’te Türkiye ve TRB1 bölgesine ait yılsonu itibariyle bir önceki yılın aynı ayına göre tüketici fiyatları endeksi değişim oranları sunulmuştur. Bingöl’ün de içinde bulunduğu TRB1 bölgesinin tüketici fiyatları endeksi değişim oranı bir önceki yılın aynı ayına göre 2021 döneminde artış göstermiştir. Diğer taraftan tüketici fiyatları endeksi değişim oranı 2021 yılında Türkiye ortalamasının üzerinde kalmıştır. 2021 yılında 2020 yılına kıyasla bir önceki yılın aynı ayına göre tüketici fiyatları endeksi değişim oranı yaklaşık %208 düzeyinde artmıştır.

Tablo 26: Yılsonu İtibariyle 12 Aylık Ortalamalara Göre Tüketici Fiyatları Endeksi Değişim Oranı (%)

	2017	2018	2019	2020	2021
TRB1	11,53	17,5	15,07	11,12	23,2
Türkiye	11,14	16,33	15,18	12,28	19,6

Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 26’da Türkiye ve TRB1 bölgesine ait yılsonu itibariyle 12 aylık ortalamalara göre tüketici fiyatları endeksi değişim oranları sunulmuştur. Bingöl’ün de içinde bulunduğu TRB1 bölgesinin tüketici fiyatları endeksi değişim oranı 12 aylık ortalamalara göre 2021 döneminde önceki yıllara göre artış göstermiştir. Diğer taraftan tüketici fiyatları endeksi değişim oranı 2021 yılında Türkiye ortalamasının üzerinde kalmıştır. 2021 yılında 2020 yılına kıyasla 12 aylık ortalamalara göre tüketici fiyatları endeksi değişim oranı yaklaşık %108 düzeyinde artmıştır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada, TÜİK verileri kullanılarak Bingöl ilinin sosyo ekonomik göstergeleri hazırlanmıştır.

Bingöl'ün nüfusu 2018 yılından itibaren sürekli artış göstermekte olup 2018 ve 2020 yılı haricinde Türkiye nüfus artış hızının altında nüfus artışları gerçekleşmektedir. Bingöl iline ait ortalama hane halkı büyüklüğü Türkiye ortalamasının üzerinde kalırken, nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasından daha azdır. Diğer taraftan, yıllık net göç hızı Türkiye ortalamasına göre daha düşük seviyede seyretmektedir.

Bingöl ili tarım, sanayi ve hizmetler sektörüne ait GSYH'si son beş yılda önemli ölçüde artış sağlamıştır. Diğer taraftan, Bingöl ili hayvansal üretim değeri ile canlı hayvanlar değeri yıllar itibarıyla sürekli bir artış trendi göstermektedir.

Bingöl ilinin de dâhil olduğu TRB1 bölgesinde istihdamın en çok sağlandığı alan hizmetler sektörü olurken; 2018-2022 dönemi içerisinde Bingöl ilinde gerçekleştirilen girişim sayısı sürekli bir artış göstermiştir.

Gelir ve yaşam koşulları göz önüne alındığında, TRB1 bölgesi yoksulluk sınırı ve yoksulluk oranı son beş yılda Türkiye ortalamasından daha düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Ekonomik eşitsizliği incelemek, gelir dağılımını ölçmek veya daha az yaygınlıkla, bir nüfus içinde refahın dağılımı için kullanılan Gini katsayısı incelendiğinde, TRB1 bölgesi gelir dağılımında Türkiye ortalamasına göre daha iyi konumdadır. Gelir eşitsizliğini ölçmede kullanılan ve oran küçüldükçe gelir eşitsizliğinin azaldığını gösteren P80/P20 oranı incelendiğinde, Bingöl ilinin de dâhil olduğu TRB1 bölgesi gelir eşitsizliği bakımından Türkiye ortalaması verilerine kıyasla daha iyi konumdadır.

Dış ticaret hacimlerine bakıldığında Bingöl ili ihracatında 2022 yılında 2021 yılına kıyasla %166.5 oranında artış meydana gelmiştir. Diğer taraftan, Bingöl ili ithalatında 2022 yılında 2021 yılına kıyasla %176.1 oranında artış meydana gelmiştir.

Genel anlamda değerlendirildiğinde, üniversitelerin buldukları il ve çevresine önemli katkılar yaptığını söylemek mümkündür. Bu kapsamda Bingöl Üniversitesi'nin

Tarım ve Havza Bazlı programlar çerçevesinde gerçekleştirmiş olduğu akademik çalışma ve uygulamaların Bingöl'ün sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine katkısı yüksektir.

KAYNAKÇA

- Acar, A. B. (2013). İşgücü Piyasası Temel Göstergeleri Bakımından Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi İle Türkiye İle Diğer OECD Ülkelerinin Karşılaştırılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 24(75), 121-144.
- İnan, M. (2020). Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Açısından Ordu İli (Ülke Geneli ve Karadeniz Bölgesi Bir Karşılaştırma). *Econharran Harran Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(6), 76-103.
- Özdemir, A. İ. ve Altıparmak, A. (2005). Sosyo-ekonomik Göstergeler Açısından İllerin Gelişmişlik Düzeyinin Karşılaştırmalı Analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(1), 97-110.
- Özsoy, C. E. ve Tosunoğlu, B. T. (2017). GSYH'nin Ötesi: Ekonomik Gelişmenin Ölçümünde Alternatif Metrikler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(1), 285-301.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2017). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması. *Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayını*, Rapor No: 3, Ankara, 2019, 3.
- SEGE (2017). <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege/il-sege-raporlari> Erişim Tarihi: 18 Temmuz 2022
- Şentürk, F. (2015). Türkiye’de İşgücü Piyasası ve İstihdamın Yapısı. *Sosyal Güvençe*, (7), 113-143.
- TÜİK, (2023). <https://www.tuik.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20 Ağustos 2023
- Zaman, T., Dünder, E. ve Aydın, S. (2019). Gini Katsayısını Etkileyen Faktörlerin Beta Regresyon Yöntemi Yardımı İle Belirlenmesi. *Erzincan University Journal of Science and Technology*, 12(1), 235-240.

Bu rapor BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ'nin izni olmadan kısmen ve/veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.